

STRATEGINEN KOMMUNIKAATIO JA PSYKOLOGINEN VAIKUTTAMINEN – Käsitys sotataidosta palaa juurilleen?

TORSTI SIRÉN

KIRJOITTAJA ON EVERSTILUUTNANTTI, VTT JA HUK JA TOIMII TUTKIMUSRYHMÄN
JOHTAJANA MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUN JOHTAMISEN JA SOTILASPEDAGOGIIKAN
LAITOKSELLA

”Sotataidon huippu ei ole sadan voiton saavuttaminen sadassa taistelussa. Sotataidon huippu on vihollisen kukistaminen ilman taistelua” (Sun Tzu¹)

Abstract

War and warfare have traditionally been approached from perspectives of reactivity. In such cases, nations and other social communities have prepared themselves to defend by force of arms their values, geographical territories and other entities they have considered important as communities against external threats. The main argument of the present article is that our post-modern world, networked in many ways, in which national, uniform cultures have been called into question, enables and even requires one to act proactively, regionally and/or globally against threats perceived as common. Such threats may be traditional politico-military ones, economic or environmental, but mere preparedness is not enough to respond to any of one them. Small, or even greater nations for that matter can no longer afford to build their security on a mere reactive preparedness stressing the importance of independence. In ancient China, a military commander or statesman who could win a war without a single battle was considered a master of the art of war. In our world, traditional battle spaces have been replaced by a global, virtual information space in which individuals and communities can be influenced psychologically by messages on the basis of a common state of volition and by a range of means even at times of profound peace that were not possible at the time of our ancient Chinese brothers and sisters.

Tiivistelmä:

Sotaa ja sodankäyntiä on perinteisesti lähestytty reaktiivisuuden lähtökohdista. Tällöin kansakunnat ja muut sosiaaliset yhteisöt ovat varautuneet puolustamaan aseellisesti arvoaan, maantieteellisiä alueitaan tai muita yhteisöllisesti tärkeiksi kokemiaan kokonaisuuksia ulkoisia uhkia vastaan. Tämän artikkelin pääväittäjä on, että monin tavoin verkostoitunut, postmoderni maailmamme, jossa kansalliset yhtenäiskulttuurit on asetettu kyseenalaisiksi, mahdollistaa ja jopa edellyttää toimimaan proaktiivisesti, alueellisesti ja/tai globaalisti, yhteisiksi koettuja uhkia vastaan. Uhat voivat olla perinteisiä poliittis-sotilaallisia, taloudellisia tai ympäristöuhkia, mutta pelkkä varautuminen ei riitä vastaamaan mihinkään näistä. Pienillä, eikä ehkä suuremmillakaan kansakunnilla ole enää varaa rakentaa turvallisuuttaan pelkän itsenäisyyttä korostavan reaktiivisen varautumisen varaan. Muinaisessa Kiinassa sotataidollisena mestarina pidettiin sellaista sotapäällikköä tai valtiomiestä, joka pystyy voittamaan sodan ilman taisteluakaan. Meidän maailmassamme perinteiset taistelutilat ovat korvautuneet globaalilla, virtuaalisella informaatiotilalla, jossa yksilöihin ja yhteisöihin voidaan psykologisesti vaikuttaa yhteiseen tahtotilaan perustuvilla viesteillä ja sellaisella keinovalikoimalla jo syvän rauhan aikana, mitkä eivät muinaisten kiinalaisten veljämme ja sisariemme aikana olleet mahdollisia.

Johdanto

Psykologinen vaikuttaminen on aina ollut osa sodankäyntiä ja sotataittoa. Sotamaalaukset, värikkäät asepuvut, kurinalainen manöverointi, nopeat joukkojen siirrot, massamaiset ilmapommitukset ja huipputeknologiaan perustuvat uudet asejärjestelmät voidaan kaikki liittää psykologisen vaikutuksen käsitteeseen. Vaikka aseilla ja asejärjestelmillä on perinteisesti pyritty häiritsemään, lamauttamaan tai tuhoamaan vastustajan asevoima ja päätöksentekojärjestelmät, niillä on pyritty myös vaikuttamaan vastustajan asevoimien henkilöstön, poliittisen johdon ja kansan psyykeeseen.

Sotataidolliset pääperiaatteet, kuten voimien keskittäminen, yllätyksen hyväksikäyttö, harhauttaminen ja pyrkimys vaikuttaa vastustajan voiman alkulähteeseen (*Center of Gravity*), ovat säilyneet muuttumattomina (sota)teknisistä innovaatioista huolimatta. Teknologiaeuforia on toisinaan luonut illuusion, minkä mukaisesti esimerkiksi pelkällä massamaisella ilma-aseen käytöllä voitaisiin ratkaista taisteluiden lopputulos (*Douhetismi*), tai minkä mukaisesti kehittyneeseen informaatioteknologiaan perustuvilla täsmäaseiskuilla vastustajan päätöksentekojärjestelmiä vastaan voitaisiin tuhota vastustajan tilannetietoisuus ja tahto jatkaa sotaa (*Effects-Based Operations; EBO*). Usein pyrkimys estää kineettisesti vastustajan tahto jatkaa sotaa on kuitenkin epäonnistunut surkeasti. Esimerkiksi vuoden 1945 Dresdenin pommituksilla ei saatu lannistettua Saksan kansan tahtoa jatkaa sotaa². Myös Persianlahden toisen sodan aloittaneet nopeat ja massamaiset täsmäiskut Irakin johtoa vastaan (*"Shock and Awe"*) varmastikin nopeuttivat taisteluiden voittamista, mutta eivät tuottaneet voittoa sodassa; sota Irakissa jatkuu edelleen.

Jossakin vaiheessa historiaa sotataidon muinainen peruseriaate (maksimi) – vaikuttaa proaktiivisesti ja ei-kineettisesti vastustajan voiman todelliseen alkulähteeseen, yhteisölliseen narratiiviseen identiteettirakenteeseen – on päässyt unohtumaan. Uusi teknologia ja taktis-operatiivinen taito on yleensä johtanut voittoihin taisteluissa, mutta sotia teknologialla ja taktis-operatiivisella taidolla tuskin koskaan on voitettu. Kansakuntia on kukistettu taisteluissa, mutta seuraavien sotien syyt ovat usein ainakin näennäiskausaalisesti johdettavissa edellisten sotien rauhansopimuksissa koettuihin vääryyksiin. Poikkeuksen tässä asetelmassa muodostaa ainakin liittoutuneiden, vuoden 1945, voitto Saksasta ja Japanista. Saksa ja Japani pystyttiin kukistamaan teollisella ja määrällisellä ylivoimalla taisteluissa, mutta lisäksi niistä saavutettiin myös voitto sodassa hävittämällä niiden aiempi nationalistinen identiteettirakenne ja muokkaamalla kummallekin uusi, liberaalidemokraattinen vastaava.

Jotta meidän ei tarvitsisi jatkossakin pelkästään varautua käymään mahdollisia vastustajia vastaan ensin voittoisia taisteluita, mutta hävitä kuitenkin sota, mahdollisten vastustajien narratiivisiin identiteettirakenteisiin olisi mahdollista vaikuttaa koordinoitusti ja proaktiivisesti jo syvän rauhan aikana. Ongelmaksi tässä muodostuu se, että vastustajaan vaikuttamisen tulisi perustua totuuteen ja universaaleiksi koettuihin arvoihin. Totuus ja arvot ovat kuitenkin relaatiivisia sekä aika- että kulttuurisidonnaisia termejä. Vaikuttamisen kohteena olevat valtiolliset kohdeyleisöt ovat kuitenkin yleensä ainakin YK:n ja ehkä myös ETYJ:n jäsenvaltioita, ja näin sitoutuneet noudattamaan tiettyjä normeja (käyttäytymissääntöjä ja toimintatapoja). Normeista (esimerkiksi sukupuolten välinen tasa-arvo sekä uskon- ja sananvapaus) tulee kuitenkin arvoja vasta sitten, kun normit on sisäistetty omaa yksilöllistä tai kansallista habitusta leimaaviksi peruseriaateiksi, joita ei enää kyseenalaisteta.

Strategisella kommunikaatiolla pyritään kokonaisvaltaiseen psykologiseen ja proaktiiviseen vaikutukseen. Strategisen kommunikaation kokonaisuus koostuu kansallisen poliittisen johdon

tai kansainvälisen yhteisön määrittelemistä perusviesteistä ja keinovalikoimasta, joilla kyseisiä viestejä viedään eteenpäin. Viestien ja tekojen tulee vastata toisiaan; ei voida sanoa toista ja toimia toisin. Viestien tulisi ottaa kantaa omaan kansalliseen tai yhteisölliseen missioon (keitä me olemme); meidän on tunnettava ja tunnustettava omat kulttuuriset heikkouksemme pysyäksemme arvostelemaan ja vaikuttamaan toisten vastaavia. Viestien tulisi myös sisältää oma normatiivinen visiomme tulevaisuuden maailmasta (esimerkiksi yksilönvapautteen ja liberaalidemokratiaan perustuva tulevaisuus), mikä voisi perustua esimerkiksi YK:n peruskirjaan. Strategisia viestejä voidaan viedä eteenpäin pääasiassa medioiden, diplomatian ja talouspolitiikan avulla, mutta tarvittaessa myös asevoiman käytöllä. Strategisella kommunikaatiolla pyritään siis senkaltaiseen pysyvämpään psykologiseen vaikutukseen, jossa kohdeyleisö vähitellen omaksuisi virallisesti hyväksymänsä kansainväliset normit luontevaksi osaksi omaa arvomaailmaansa. Ol-lakseen kommunikaatiota, strategiseen kommunikaatioon täytyy lisätä vielä viestien vaikutuksen arviointi nimetyissä kohdeyleisöissä, jotta voimme tarvittaessa muuttaa viestiemme sisältöä tai niitä menetelmiä, joilla viestiamme välitämme.

1. Metodologia

Artikkeli tukeutuu konstruktivistiseen tieteenfilosofiaan sekä konstruktivistisen ja kriittisen realismin mukaisen yhteiskuntateorian yhdistelmään. Konstruktivistisen tieteenfilosofian mukaan käsityksemme todellisuudesta ovat rakentuneet sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Konstruktivistinen yhteiskuntateoria puolestaan korostaa käyttäytymisemme perustuvan historian kuluessa laadittuihin normeihin, joista ajan kuluessa saattaa muodostua kaikkea toimintaamme ohjaavia arvoja, joita ei enää kyseenalaisteta. Kriittinen realismi puolestaan korostaa toimintamme reflektiivistä luonnetta, eli jos me kerran itse olemme muokanneet sosiaalisen todellisuutemme tietynlaiseksi, me voimme myös itse sitä tarvittaessa muuttaa.³

Artikkeli noudattelee pääasiassa valmiisiin aineistoihin tukeutuvaa historiallista, polkuriippuvuutta korostavaa tutkimusotetta, jossa tietyt historialliset ajanjaksot nostetaan perinteisen aineistolähtöisen sisällönanalyysin tapaan kokonaisuutta hahmottaviksi teemoiksi tai kerronnallisiksi kerroksiksi, joiden varaan tutkimuksen dispositio voidaan rakentaa⁴. Polkuriippuvuus korostaa ihmisyyhteisöjen avointa luonnetta, eli tietyt historialliset tapahtumat voivat toistua, mutta niiden aiheuttamat seuraukset eivät toistu samanlaisina; historiallisesti samankaltaisena toistuva tapahtuma saattaa toisena aikakautena aiheuttaa minkä tahansa uuden seurauksen. Esimerkiksi Tälvisodan kaltainen aseellinen hyökkäys Suomeen saattaisi edelleenkin olla teoriassa mahdollista vielä nykypäivänä, mutta sen seuraukset Suomelle ja hyökkääjälle eivät varmaankaan olisi samanlaisia kuin keväällä 1940 nykyisessä, kaikin tavoin verkostoituneessa maailmassamme.

Polkuriippuvan historiallisen tutkimusotteen mukaisesti työn dispositio on muodostettu neljän kerronnallisen pääteeman varaan: 1) Sotataidon paradigmojen historiallinen kehityskulku (*Maalikeskeisyyden paradigmasta strategiseen kommunikaatioon*), 2) Psykologisen vaikuttamisen sisällön laajeneminen (*Propagandasta strategiseen kommunikaatioon – ”Mustamaalaamisesta” aitoon vuorovaikutukseen?*), 3) Psykologisen vaikuttamisen menetelmiä ja ongelmia (*Harjoita itsekritiikkiä, ymmärrä muita, mutta älä hyväksy kritiikkiä*) sekä 4) Johtopäätöksiä ja keskustelua. Artikkelin päätutkimusongelmana on pyrkiä ymmärtämään syvällisemmin psykologisen vaikuttamisen roolia ja mahdollisuuksia sotataidon historian yleisessä viitekehyksessä.

2. Maalikeskeisyyden paradigmasta strategiseen kommunikaatioon

Olen aiemmissa aiheita sivuavissa artikkeleissani käsitellyt sodan käsitteen määrittelemisen vaikeutta⁵. Sodan yksiselitteinen määrittelemisen lienee mahdotonta, koska termi on politisoitunut, ainakin Suomessa⁶. Sodassa on kuitenkin aina ainakin kaksi osapuolta, jotka pyrkivät vaikuttamaan toisiinsa. Kuten sota, niin myös sotataidon yksiselitteinen määrittelemisen lienee mahdotonta. Tässä artikkelissa sotataidolla tarkoitetaan väljästi sunzilaista sotataidon määritelmää voittaa vastustajat ilman kineettisiä taisteluita. Totesin aiemmin, että jossain kohtaa historiaa muinainen maksiimi, voittaa sodat käymättä ainuttakaan kineettistä taistelua, on unohdettu. Vasta kuluneen vuosikymmenen aikana kyyseinen maksiimi näyttää jälleen löytyneen, proaktiivisuutta ja kokonaisvaltaista lähestymistapaa (*Comprehensive Approach*) korostavasta strategisen kommunikaation (*Strategic Communication(s)*) paradigmasta⁷.

Kokonaisvaltaista lähestymistapaa edelsivät maalikeskeisyyteen (*Target-Centricism*) ja vaikutuskeskeisyyteen (*EBO; Effects Based Operations/EBAO; Effects Based Approach to Operations*) perustuvat sodankäynnin paradigmat. Sodankäynnin paradigmalla tarkoitetaan tässä yleisesti vallitsevaa ymmärrystä sotataidosta ilmiönä ja tapana käydä sota. Paradigmoja ei voida ajallisesti jakaa selviin aikakausiin; kuhunkin paradigmaan kuuluvia piirteitä tai kerroksia voidaan löytää minkä tahansa aikakauden sodankäyntifilosofioista ja -tavoista.

Maalikeskeisyyden paradigmissa korostetaan suoraviivaista kineettistä vaikuttamista vastustajan asevoimaan. Tämän paradigman filosofis-strategisena taustavaikuttimena toimii ajatus mahdollisuudesta voittaa sodat taisteluilla, alistaa vastustajien kansakunnat ja valloittaa niiden alueet asevoimin; toinen voittaa, toinen häviää (win-loose -tilanne). Taktis-operatiivisella tasolla maalikeskeisyys on esimerkiksi sitä, että kun vastustajan joukot lähestyvät siltaa, minkä yli joen vastapuolella toimivat omat joukot eivät halua niitä päästää, omat joukot valitsevat vain asevaikutuksen, mikä lähestyviä vastustajan joukkoja vastaan suunnataan (esimerkiksi tykistön tuli-isku tai käsiaseiden yhteistuli ja niin edelleen).

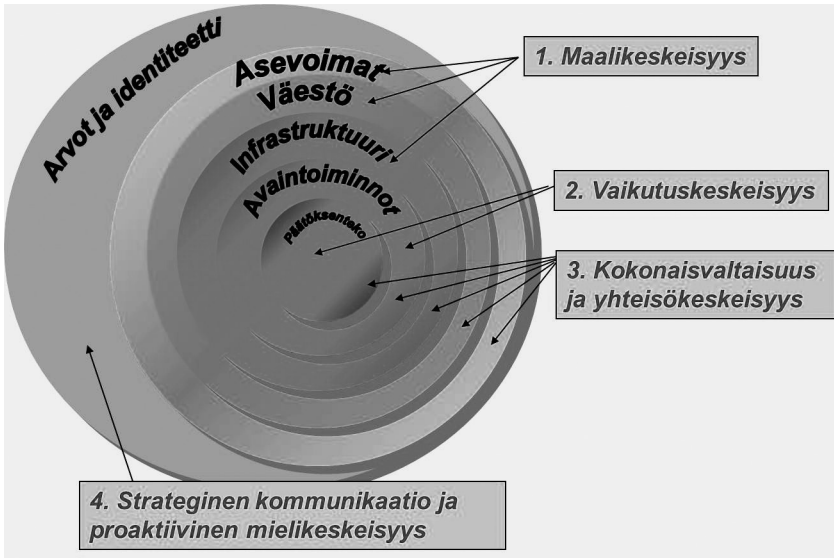
Vaikutuskeskeisyyden paradigma oli alun perin Yhdysvaltojen ilmavoimissa 1990-luvulla syntynyt ajatus yhdistää informaatioteknologiset innovaatiot uuden sotatekniikan kanssa siten, että vastustajaan olisi mahdollista vaikuttaa yhä tarkemmin ja monipuolisemmalla keinovalikoimalla kuin aiemmin⁸. Vaikutuksen osalta EBO:ssa korostettiin kuitenkin painopisteisesti douhetismiin⁹ hengessä ilmavoimien merkitystä vastustajan tahdon, tilannetietoisuuden sekä toimintakyvyn järkyttämisessä niin nopeasti ja tarkasti, että vastustaja ei kykene reagoimaan Yhdysvaltojen taistelutempoon (esimerkiksi ns. *Shock and Awe* -vaihe vuoden 2003 Irakin toisen sodan edellä). Operatiivis-taktisella tasolla kyse oli siis pelkistetysti vain siitä, että aiemmin esitettyä esimerkkiä mukaillen siltaa lähestyvään joukkoon ja sen päätöksentekojärjestelmiin saatettiin vaikuttaa täsmäaseilla ja ylivoimaisella tilannetietoisuudella perinteisen tykistön, käsiaseiden ja miinoitteiden lisäksi. Paradigman teoreettis-strategisena tausta-ajatuksena oli John Wardenin niin sanottu viiden kehän malli¹⁰, jonka mukaisesti nopein tapa voittaa taistelut ja sodat oli vaikuttaa suoraan vastustajan päätöksentekojärjestelmään ja yhteiskunnan avaintoimintoihin.¹¹

EBO:n eurooppalaista ja Natossa sovellettavaa versiota kutsutaan EBAO:ksi, jossa korostetaan vähemmän teknologispainotteisempaa vaikuttamista kuin EBO:ssa, jonka teknologia-painotteisuuteen on Yhdysvalloissakin kohdistettu kritiikkiä¹². EBO:ssa ja EBAO:ssa sota on tiedettä, jonka tausta-ajatuksena on järjestelmäajattelu (*Systemic Thinking*), jossa vastustajaa pyritään tarkastelemaan yhtenäisenä, poliittisena, sosiaalisena, taloudellisena ja sotilaallisena jär-

jestelmänä, jolla on omanlaisensa infrastruktuuri ja informaatiojärjestelmät¹³. Lisäksi EBO:ssa ja EBAO:ssa korostetaan, että vastustaja on järjestelmän linkittyneet muihin vastaaviin valtiollisiin ja ei-valtiollisiin järjestelmiin (*System of Systems*).¹⁴ EBAO:ta voitaisiin kuitenkin kutsua maalikeskeisen sodankäynnin sekä EBO:n evolutionääriseksi jatkumoksi, koska EBAO:ssa korostetaan pehmeämpien vaikutustapojen (esimerkiksi psykologiset operaatiot ja tietoverkkosodankäynti) merkitystä kineettisen asevaikutuksen kustannuksella¹⁵.

Kokonaisvaltaisessa kriisinhallinnan paradigman yhteisökeskeisyydessä ja yhteisöllisyydessä (*Social-Centricism*) pyritään keskittymään sotilasorganisaatioiden ja siviiliorganisaatioiden (esimerkiksi YK ja ETYJ) väliseen koordinoituun yhteistyöhön ennen kriisinhallintaoperaation käynnistämistä sekä sen kuluessa että jälkihoidossa¹⁶. Kokonaisvaltaisessa lähestymistavassa sanoudutaan irti EBAO:n edelleen EBO:a mukailevasta pelkistetyistä järjestelmäkeskeisestä ajattelusta korostamalla ihmisyhteisöjen monimutkaista luonnetta; ihmisyhteisöt ja niiden sisäiset sekä ulkoiset verkostot ovat luonteeltaan avoimia järjestelmiä, eivät suljettuja, kuten EBO ja EBAO esittävät. Valtiot sekä siviili- että sotilasorganisaatiot voivat siis toimia yhteisten periaatteiden mukaisesti ja yhteisöllisyyttä korostaen, mutta samalla samalla korostetaan, että ”puhuttaita” kansallismielisiä ei EBAO:n mukaisina systeeminä ole ehkä enää olemassa, vaikkakin valtiot käsitetään tulevaisuudesakin olevan tärkeitä maailmanpoliittisia toimijoita. Kokonaisvaltainen lähestymistapa sisältää yhtenä mahdollisena toimintatapana ja vaikuttamiskeinojen kokonaisuutena EBAO:n pehmeiden vaikutustapojen idean, mutta myös muita kansainvälisissä operaatioissa koordinoitua vaativia poliittisia sekä ihmisoikeuksiin, lailliseen oikeus- ja yhteiskuntajärjestelmään ja oikeudenmukaisuuden ylläpitämiseen (*Rule of Law*), inhimilliseen turvallisuuteen¹⁷ sekä humanitäärisiin seikkoihin liittyviä ulottuvuuksia.¹⁸

Kokonaisvaltaiseen kriisinhallinnan paradigmaan ei sisälly eksplisiittistä pyrkimystä välttää kriisit, ja sodat käymättä taisteluakaan, mutta implisiittisesti kokonaisvaltaisuudessa on kyse myös kriisien ennaltaehkäisystä, ainakin ennaltaehkäisevän diplomatian keinoin (*Preventive Diplomacy*)¹⁹. Tässä mielessä perinteinen sotilasstrateginen lähestymistapa esitti sotien ennakolta voittamisen kaavan paljon eksplisiittisemmin: rakenna oma ydinasepelote (*Deterrence*) tai niin suuri ja/tai tehokas tavanomainen asevoima, mikä aiheuttaisi mahdolliselle vastustajalle liian suuret tappiot tai ajanhukan, jotta sen ei kannattaisi edes harkita hyökkäystä (suhteellisen pelotteen strategia; *Peace by Force* -ajattelu)²⁰. Postmodernin aikamme kriisit ovat kuitenkin luonteeltaan enemmän valtioiden sisäisiä kuin valtioiden välisiä, eikä meillä liene edes varaa tukeutua enää itsenäisiin sotilaallisen voiman kasvattamiseen tai pelotteeseen tukeutuviin strategioihin. Lisäksi tulevaisuuden uhkakuivissa ei ehkä niinkään korostu systeemiajattelun mukainen sivilisaatioiden välinen yhteentörmäys²¹, vaan suvaitsemattomuuden sekä suvaitsemattomuuden välinen kamppailu, mikä ei tunnusta systeemisistä valtorajoja; kaikissa ihmisyhteisöissä esiintyy uskonnollista ja yhteiskunnallista suvaitsemattomuutta, mutta samoista yhteisöistä voidaan löytää myös emansipatorisesti ja globaalisti ajattelevia ja toimivia, kansallisten totunnaisuuksien haastamiseen kykeneviä alayhteisöjä ja yksilöitä.²² Tulevaisuudessa tarvitaan siis sellaisia toimintatapoja, joilla voidaan vahvistaa suvaitsemattomuuden arvorakenteita. Aseellisella pelotteella ja kineettisellä vaikuttamisella voidaan ehkä muuttaa nimettyjen kohdeyleisöjen käyttäytymisen normirakenteita, mutta käyttäytymisen muutos ei ole vielä sama asia kuin uusien käyttäytymistapojen sisäistäminen kaikkea toimintaa ja ajattelua ohjaaviksi arvoiksi. Kokonaisvaltaisuuden paradigmassakaan ei siis maalikeskeisyyden ja vaikutuskeskeisyyden tapaan ole kyse niinkään sotataidosta, vaan yhteistyövaraisesta, systeemisestä ajattelusta, joka viime kädessä perustuu (sota)tieteeseen.

Kuva 1: Wardenin kehät täydennettynä arvo- ja identiteettikehällä.

Kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan paradigman täydentäjäksi, tai jopa korvaajaksi nousseessa strategisessa kommunikaatiossa korostetaan yhteistyön ja pehmeiden vaikutuskeinojen ensisijaisuutta kuten kokonaisvaltaisuudessakin, mutta strategisessa kommunikaatiossa on kyse ennen kaikkea proaktiivisesta ja jatkuvasta vaikuttamisesta jo syvän rauhan aikana. Strategisessa kommunikaatiossa täydennetään John Wardenin ”viiden kehän mallia”²³ väittämällä, että nimettyjen kohdeyleisöjen asevoimat, väestö, infrastruktuuri, avaintoiminnot ja päätöksentekojärjestelmät toimivat sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneen identiteettirakenteen päällä, mikä olisi ”oikeampi” vaikutuskohde kuin esimerkiksi pelkästään vastustajan päätöksentekojärjestelmät.

Strategisessa kommunikaatiossa on siis laajasti ymmärrettyä kyse niin sanotusta mielikeskeisestä (Mind-Centricism) win-win -tilanteesta, minkä mukaisesti vastustajan identiteettirakenteen muuttuminen on hyödyllistä sekä vaikuttajalle että vastustajalle (vrt. Saksan ja Japanin toista maailmansotaa edeltävä ja sodan jälkeen uudelleen muokattu ja muokkautunut identiteettirakenne). Näin ollen me voisimme edellisiä esimerkkejä mukaillen vaikuttaa proaktiivisesti mahdollisten vastustajiemme identiteettirakenteeseen siten, että vastustaja ei koskaan edes harkitsisi sen sillan ylitystä, minkä yli me emme halua sen pääsevän. Strategisen kommunikaation yksityiskohtaisempaan sisältöön palataan seuraavissa luvuissa.

3. Propagandasta strategiseen kommunikaatioon – ”mustamaalaamisesta” aitoon vuorovaikutukseen?

Kaikki edellä esitetyt sodan ja sodankäynnin olemuksen hahmottamisessa auttavat periaatteet sisältävät ajatuksen psykologisesta vaikuttamisesta vastustajaan ase-in, sanoin, äänin, värikkäin asepuvin jne. Vastustajasta puhuttaessa vaikuttaminen on aina kohdistunut sen resursseihin

ja kykyihin (*capabilities*), tilannetietoisuuteen (*cognition*) sekä tahtoon (*will*). Tästä huolimatta psykologista vaikuttamista on perinteisesti pidetty erillisenä aseellisesta sodankäynnistä, vaikka kaikkea yhteisöllistä toimintaamme voidaan tarkkailla psykologisen vaikuttamisen näkökulmasta. Näin ollen kaikki sanamme, tekemme ja semioottiset symbolimme sisältävät psykologisen vaikuttamisen elementin.

Propaganda on alun perin terminä tarkoittanut vain mainostamista tai (sanoman) levittämistä (lat. *propago*)²⁴, mutta nykyään propaganda on terminä politisoitunut eikä sitä käytetä omaa toimintaa kuvaavissa yhteyksissä. Vain vastustaja harjoittaa ”meihin” suuntautuvaa valheellista ja pahassa tarkoituksessa manipulointiin pyrkivän sanoman levittämistä. Näin ollen vastustajan toimien kuvauksissa propaganda on edelleen terminä hyväksytty ja yleisesti käytössä.²⁵

Propagandan ja strategisen kommunikaation terminologisten sisältöjen historia juontuu ensimmäisen ja toisen maailmansodan psykologiseen sodankäyntiin. Toisessa maailmansodassa amerikkalaiset harjoittivat psykologista sodankäyntiä ja britit poliittista sodankäyntiä, mutta toiminnan sisältö oli sama – vihollisen toimien ”mustamaalaaminen” ja omien toimien kaunistelu. Psykologinen ja poliittinen sodankäynti olivat siis enemmän tai vähemmän propaganda-termin eufemismeja. Toisaalta esimerkiksi australialaisessa psykologisen sodankäynnin yksikössä (*Far Eastern Liaison Office; FALO*) huomattiin jo vuonna 1944, että totuuteen perustuva suostuttelu oli paljon tehokkaampaa kuin valheeseen perustuva propaganda²⁶:

“From the outset, it was insisted on in FELO that every leaflet and other propaganda weapon should give only those aspects which could be proven. Exaggeration, even in its mildest forms, was not approved, the attitude being that, if we were once caught out in a lie, we should find it very difficult to live down that lie and our value would at once diminish.”

Psykologisesta sodankäynnistä siirryttiin terminä psykologisiin operaatioihin (PSYOPS) viimeistään Vietnamin sodan aikana. Psykologinen sodankäynti kuvasi terminä hyvin Lännen ja Idän välisiin ideologiaeroihin keskittyvää strategisen tason kamppailua, jossa läntinen media oli valjastettu läntisen arvomaailman vaalijaksi ja itäinen media itäisen arvomaailman vaalijaksi. Vietnamin sota toi television myötä sodan ihmisten olohuoneisiin. Sodasta tuli viihdettä, minkä antama kuva ei aina vastannut Yhdysvaltojen poliittisen johdon sodan kulusta julkisuuteen antamia lausuntoja. Kotimaiseen yleisöön vaikuttamisen tarve ei oikein istunut psykologisen sodankäynnin termin alle; psykologiset operaatiot oli paljon toimivampi termi.²⁷

Amerikkalaiset kokivat epäonnistuneensa psykologisten operaatioiden osalta Vietnamissa. Psykologisiin operaatioihin alettiin keskittyä uudelleen 1980-luvulla. Esimerkiksi Irakin ensimmäisen sodan edellä ja aikana amerikkalaisten johtama koalitio tiputti noin 29 miljoonaa lentolehtistä irakilaisille joukoille, joissa ilmoitettiin muun muassa tulevien ilma-iskujen kellonajat ja paikat.²⁸ Lisäksi koalitio käytti PSYOPS-kovaaänispartioita ja ilmasijoitteista (EC 130 ”*Volant Solo*”/”*Commando Solo*”) radioasemaa (”*The Voice of the Gulf*”) levittämään irakilaisille sanomaa, minkä mukaisesti irakilaisten ”kaikkien taisteluiden äiti” on kohta muuttumassa ”kaikkien häviöiden äidiksi”, pyrkien näin lietsomaan irakilaisten joukkojen keskuuteen pakokauhua. Joidenkin lähteiden mukaan arviolta 70 000 irakilaista sotilasta antautui koalition joukoille pelkän PSYOPS:n ansiosta. Amerikkalaiset käsittivät nyt PSYOPS:n oleelliseksi kokonaisvoiman lisääjäksi (*Force Multiplier*), jolla voitiin säästää meneillään olevan sekä tulevien kriisien aikana ihmishenkiä.²⁹

Amerikkalaisten tai koalition ei silti voida katsoa pelkästään onnistuneen psykologises-

sa vaikuttamisessaan Irakin ensimmäisen sodan aikana, sillä teot eivät vastanneet levitettyä sanomaa. Koalitio esimerkiksi rohkaisi Irakin eteläosien shiia-muslimeja ja pohjoisosien kurdeja nousemaan avoimeen vastarintaan sunni-johtoista Saddam Husseinin hallintoa vastaan, mutta koalitio ei kuitenkaan tukenut shioja heidän alkaessaan noudattaa koalition ohjeita.³⁰

Informaation ja median merkityksen yhä lisääntyessä 1980–1990 -luvulla, psykologiset operaatiot korvautui informaatiiosodankäynnin termillä (tosin psykologiset operaatiot jäivät osaksi informaatiiosodankäyntiä). Informaatiiosodankäynnissä pyrittiin käyttämään ja hallitsemaan informaatiota tarkoituksena saavuttaa vastustajasta informatiivinen yliote. Informaatiiosodankäynti sisälsi edelleen myös propagandan käsitteen omaa toimintaa kuvattaessa³¹:

“Information warfare is the use and management of information in pursuit of a competitive advantage over an opponent. Information warfare may involve collection of tactical information, assurance(s) that one’s own information is valid, spreading of propaganda or disinformation to demoralize the enemy and the public, undermining the quality of opposing force information and denial of information-collection opportunities to opposing forces.”

Useissa lähteissä on todettu vuoden 1991 Irakin ensimmäisen sodan olleen ensimmäinen todellinen informaatiiosota, jonka aikana ja jonka jälkeen sellaiset maailmanlaajuisesti seurattut mediat kuin *CNN*, *BBC World*, *Sky News*, *Fox News* ja *Al Jazeera* pystyivät ja pystyvät luomaan empiirisestä todellisuudesta poikkeavia tai sitä manipuloivia mielikuvia (*“CNN Effect”*). Samaiset mediat pystyvät myös ”unohtamaan” ihmisten mielistä sellaiset tapahtumat kuin Sudanin sisällissota, tai vaikka toisivatkin esiin sellaisia tapahtumia, kuin Ruandan vuoden 1994 kansanmurha, kyseisiin tapahtumiin ei kaikesta huolimatta haluta aina poliittisesti vaikuttaa ulkopäin. Samalla logiikalla voidaan myös ajatella, että sotia ei voiteta enää perinteisissä taisteluisa, vaan medioissa.³²

Informaatiiosodankäynti korvautui EBAO:n ja kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan paradigman käyttöönoton myötä terminä informaatio-operaatioilla (*Information Operations; Info-Ops* (br. engl.)/*IO* (am. engl.))³³ 1990-luvun puolivälissä. Vuoden 2007 Naton poliittisen tason ohjausasiakirjassa ja vuoden 2009 Naton informaatio-operaatioiden doktriinissa informaatio-operaatioilla tarkoitettiin sellaisia sotilaallisia informaatioympäristöön liittyviä toimenpiteitä, joilla pyrittiin vaikuttamaan vastustajan, potentiaalisten vastustajien sekä muiden mahdollisten kohdeyleisöjen tahtoon, tilannetietoisuuteen sekä kykyyn³⁴:

“Info Ops is a military function to provide advice and coordination of military information activities in order to create desired effects on the will, understanding and capability of adversaries, potential adversaries and other NAC approved parties in support of Alliance mission objectives.”

Elektroninen sodankäynti (*Electronic Warfare; EW*), operaatioturvallisuus (*Operations Security; OPSEC*), psykologiset operaatiot (*Psychological Operations; PSYOPS*), sotilaallinen harhauttaminen ja tietoverkkosodankäynti (*Computer Network Operations; CNO*) muodostivat nyt informaatio-operaatioiden viisi doktrinoitua päätoimintoa (*Information Activities*); kuudenneksi päätoiminnoksi voidaan nimetä informaatioturvallisuus (*Information Security; INFO SEC*). Näiden lisäksi siviili-sotilas -yhteistyöstä (*Civil-Military Co-operation; CIMIC*), avainhenkilötapaamisista (*Key Leader Engagement; KLE*) ja kentällä olevien sotilaiden ja heidän johtajiensa habituksesta sekä yleisestä toiminnasta (*Presence, Posture & Profile; PPP*) tuli Informaatio-operaatioiden oleellisia sisältöjä ja asevoimien uusia tehtäviä.³⁵

Julkisuussuhteiden hoito (*Public Affairs/Public Information*) käsitettiin informaatio-operaa-

tioita tukevaksi toiminnoksi, kuten myös perinteinen kineettinen vaikuttaminen (*KINETICS*). Julkisuussuhteiden hoidon kohdeyleisöksi käsitettiin kotimainen ja ulkomainen media sekä yleisö. Julkisuussuhteiden hoito tarkoitti siis käytännössä psykologista puolustusta, vaikka kyseistä termiä ei esimerkiksi Natossa juurikaan käytetä, toisin kuin Suomessa. Informaatio-operaatioiden perinteisten ja uusien päätoimintojen kohdeyleisöiksi puolestaan käsitettiin vastustaja (EW, PSYOP, sotilaallinen harhauttaminen, CNO, KLE, PPP ja *KINETICS*) tai omat joukot (OPSEC, INFO SEC). Operaatioalueella asuvaan, ei-vihamieliseen väestöön pyrittiin puolestaan vaikuttamaan PPP:llä sekä CIMIC:illä.³⁶

Informaatio-operaatioilla sekä julkisuussuhteiden hoidolla pyrittiin nyt saamaan koordinoidusti aikaan haluttu vaikutus globaalissa, alueellisessa ja paikallisessa informaatioympäristössä (*Information Environment*) vaikuttavien vastustajien, potentiaalisten vastustajien sekä muiden nimettyjen kohdeyleisöjen resursseihin ja kykyihin, tilannetietoisuuteen sekä erityisesti tahtoon. Kaiken tämän tuli perustua strategisen tason poliittiseen ohjaukseen.³⁷

Asevoimien tehtävänä ei enää ollut kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan paradigman valtakaudella pelkästään taistella, vaan kommunikoida kriisinhallintaoperaatioihin osallistuessaan paikallisen väestön kanssa, tuottaa sisältöjä radio-ohjelmiin ja lentolehtisiin sekä levittää kyseisiä sisältöjä kohdealueen väestön keskuuteen; alettiin puhua ”toisenlaisista operaatioista” (*Operations Other than War; OOW*). Perinteisen sotilaskoulutuksen saaneet sotilaat piti nyt ”uudelleen kouluttaa” aina ennen uutta kriisinhallintaoperaatiota. Heidän peruskoulutukseensa, erityisesti päällystön, alettiin myös lisätä eettistä kasvatusta, jotta he pystyisivät toimimaan toisenlaisissa operaatioissa. Philip Taylor on varsin osuvasti kutsunut uutta soturisukupolvea ”raskaasti aseistetuiksi sosiaalityöntekijöiksi”.³⁸ Ralph Chatman puolestaan sivuaa samaa ilmiötä korostaen, että sotilaiden tulee nykyään olla samanaikaisesti lingvistejä, antropologeja, kaupungin johtajia, välittäjiä, neuvottelijoita, insinöörejä, sopimusasiantuntijoita, suurlähettiläitä ja byrokraatteja menestyäkseen nykyisissä operaatioissa³⁹:

“...the task for which all people must train and retrain do not remain static: they are constantly expanding. It is no longer enough to teach an Army unit and its soldiers, for example, that ‘Maneuver warfare is a way of life,’ a challenging prospect in itself. Today’s missions require that we also train each Soldier to be a little bit of a linguist, anthropologist, city manager, arbitrator, negotiator, engineer, contract specialist, ambassador, and a consummate bureaucrat within the Army system. As if that weren’t enough, each soldier must be ready instantly to shift into a shooting mode and then an hour later calmly negotiate with the brother-in-law of the man he shot.”

Informaatio-operaatioiden ja julkisuussuhteiden hoidon strategis-poliittinen ohjaus doktorinoitiin Natossa strategiseksi kommunikaatioksi marraskuussa 2009. Naton määritelmän mukaan strateginen kommunikaatio tarkoittaa Naton diplomatiaan, julkisuussuhteiden hoitoon, informaatio-operaatioihin ja psykologisiin operaatioihin liittyvien suorituskykyjen koordinoitua käyttöä, jolla tuetaan sopimusjärjestön muuta toimintaa ja tavoitteiden saavuttamista⁴⁰:

“The coordinated and appropriate use of NATO communications activities and capabilities – Public Diplomacy, Public Affairs (PA), Military Public Affairs, Information Operations (Info Ops) and Psychological Operations (PsyOps), as appropriate – in support of Alliance policies, operations and activities, and in order to advance NATO’s aims.”

On huomattavaa, että Naton strategisen kommunikaation määritelmässä psykologiset operaatiot on esitetty erillään informaatio-operaatioista, vaikka ne on esimerkiksi Naton informaatio-operaatioiden doktriinissa katsottu kuuluvan osaksi informaatio-operaatioiden

kokonaisuutta. Selityksenä tähän lienee se, että psykologiset operaatiot käsitettiin edelleen vain propagandan eufemismiksi, vaikkakin psykologisten operaatioiden yksiköiden, kuten julkisuussuhteiden hoidon parissa työskentelevillekin korostetaan kaiken viestinnän totuudenmukaisuuden vaadetta. Tässä suhteessa on outoa, että julkisuussuhteiden hoito ja psykologiset operaatiot käsitetään edelleen erillisiksi avaintoiminnoiksi sekä Natossa, että Suomessa.

Strategisen kommunikaation sisältöä ei olla Suomessa määritelty. Alla olevan määritelmäehdotuksen mukaisesti strateginen kommunikaatio on kuitenkin sovellettavissa suomalaiseseen kokonaisuun puolustuksen ja viranomaisyhteistyötä korostavaan yhteiskunnalliseen kehykseen. Määritelmässä ei olla oltu uskollisia Naton määritelmälle, koska ehdotetussa määritelmässä psykologiset operaatiot on sisällytetty informaatio-operaatioihin:

”Strategisella kommunikaatiolla tarkoitetaan sitä kokonaisvaltaista lähestymistapaa (*Comprehensive Approach*), jolla viranomaisyhteistyön (*Interagency Co-Operation*), diplomatian (*Public Diplomacy*), julkisuussuhteiden hoitamisen (*Public Affairs ja Military Public Affairs*), informaatio-operaatioiden (*Info Ops*) sekä kauppa- että sotilaspolitiikan keinoin edistetään Suomen kansallisia etuja osana läntistä arvomaailmaa sekä kotimaassa että ulkomailla kaikissa valmiustiloissa. Strateginen kommunikaatio on luonteeltaan prosessi, jossa samaa perusviestiä (*Narrative*) voidaan *proaktiivisesti* levittää edellä mainitulla keinovalikoimalla. Strategisen viestinnän vaikuttavuutta on voitava arvioida (*Measures of Effectiveness*), jotta voisimme puhua strategisesta kommunikaatiosta, ja jotta viestinnän sisältöä ja toteutusta voidaan tarvittaessa muuttaa strategisten tavoitteiden (*Strategic Objectives*) saavuttamiseksi. Suomen poliittinen johto määrittelee ja hyväksyy asettamia tavoitteita tukevan strategisen perusviestin sisällöt sekä niiden ensisijaiset kohteet (*Approved Target Audience*).”

Strategiseen kommunikaatioon oleellisesti kuuluva oma perusviesti on Natossa määritelty seuraavasti: ”*NATO is a democratic, multinational alliance uniting as borders to guard, with courage and competence, against threats to our homes*⁴¹.” Kyseinen perusviesti kuvaa hyvin Naton perusroolia ja sanomaa maailmalle, mutta on luonteeltaan edelleen perinteisen puolustuksellinen.

Suomessa vastaavaa, koko kansaa ja eri hallinnonaloja yhdistävää perusviestiä ei ole määritelty, vaikka Suomea pidetään yleisesti viranomaisyhteistyön mallimaana. Viranomaisyhteistyö toimii Suomessa varmasti käytännön tasolla erinomaisesti, mutta poliittisesti määriteltyä, hallinnonalojen yhteistä ja koordinoitua viestiä suomalaisista viranomaisasiakirjoista, virallisista puheista tai hallinnonalojen internet-sivustoilta ei ainakaan selvästi ole löydettävissä, vaikkakin viestinnän johtosuhteet on koordinoitu (*Coordinated Communication*⁴²).

Mikä on siis Suomen sanoma itselleen ja maailmalle? Puolustusministeriön vision⁴³ mukaan ”*Suomi on kansalaisten korkeaan puolustustahtoon nojautuva ja kansainväliseen yhteistyöhön kykenevä itsenäinen valtio, jolla on erilaisten uhkien torjuntaan pystyvä kansallinen puolustus*.” Tämä sanoma ei varmastikaan riitä Suomea ja suomalaisuutta kuvaavaksi yhteiseksi perusviestiksi, koska se kertoo meidän olevan vain puolustustahtoisia ja -kykyisiä. Ulkoasianministeriö puolestaan käsittelee strategista viestintää (ei strategista kommunikaatiota) ja Suomen sanomaa maailmalle internet-sivustoillaan kypsän oloisesti. Ulkoasianministeriön mukaan meidän tulee ”maabrändätä” Suomi julkisuusdiplomatialla ja kulttuuriviennillä sellaiseksi, että saamme ”muut omien ajatustemme ja tavoitteidemme taakse: ”*Winning others on our side!*”⁴⁴.

Koska Suomessa ei ole määritelty koko kansaa ja eri hallinnonaloja yhdistävää perusviestiä, kirjoittaja ehdottaa seuraavaa, mahdollisimman laaja-alaista, laajasti hyväksyttävissä olevaa ja

viestin sisällön mukaisen toiminnan mahdollistavaa viestiä/narratiivia:

”Suomi on läntinen liberaalidemokratia, joka kaikessa toiminnassaan korostaa ja *pyrkii edistämään* kansakuntien yhdenvertaisuuteen, sanan- ja uskonvapauteen sekä sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä että YK:n, ETYJ:n ja EU:n kokonaisvaltaisen turvallisuuskäsityksen mukaisia eettis-moraalisia normeja, arvoja ja tavoitteita.”

Mikäli meillä Suomena ja suomalaisina olisi olemassa jokin yllämainitun kaltainen yhteinen viesti itsellemme ja maailmalle, meidän olisi mahdollista edistää myös aitoa vuorovaikutusta mahdollisten vastustajiemme ja muiden nimettyjen kohdeyleisöjemme kanssa, siis siirtyä strategisesta viestinnästä strategiseen kommunikaatioon. Nyt näyttää siltä, että jokainen hallinnonala ja poliittinen puolueemme viestittää kansalaisillemme ja maailmalle omaa sanomaansa. Meillä ei ole yhteistä perusviestiä, ei nimettyjä kohdeyleisöjä, eikä järjestelmää tai suunniteltuja toimintatapoja, joilla voisimme arvioida viestimme ja tekojemme vaikutuksia mainittujen kohdeyleisöjen suhteen. Strategisesta kommunikaatiosta keskusteleminen jää suomalaisessa yhteiskunnassa ainakin toistaiseksi akateemisen keskustelun asteelle, mutta keskustelua kannattaa jatkaa, sillä keskustelulla, kynällä, kuvilla ja sävelillä tahtotiloja ja identiteettejä on ennenkin rakennettu eteenpäin.

4. ”Harjoita itsekritiikkiä ja ymmärrä muita, mutta älä hyväksy kritiikkittä”

Strategisen kommunikaatioon liittyvä vaativin haaste lienee edellä esitettyjen haasteiden ohella kuitenkin löytää sellaisia psykologisia vaikutustapoja, joilla nimettyjen kohdeyleisöjen käytös ja erityisesti arvo- ja identiteettirakenne saadaan muuttumaan haluamallamme tavalla. Onnistuneen kommunikaation perusvaatimuksena meidän tulisi pystyä ensin harjoittamaan itsekritiikkiä omia arvo- ja identiteettirakenteitamme kohtaan ja tarvittaessa pyrkiä ensin muokkaamaan niitä, ennen kuin voimme tehokkaasti vaikuttaa muiden kohdeyleisöjen vastaaviin. Toisena perusvaatimuksena meidän tulee ymmärtää kohdeyleisöjen arvo- ja identiteettirakenteita, mutta meidän ei tarvitse hyväksyä kaikkea; joskus omia mielipiteitä voi esittää rakentavasti suoraan kohdeyleisölle, eikä epäsuorasti. Kolmantena perusvaatimuksena meidän tulisi löytää viestimme läpimenoa sekä niiden vaikutusten arviointiin sopivat menetelmät.

Itsekritiikistä, ymmärtämisestä ja hyväksymisestä

Strategisen kommunikaation perussisällön mukaisesti valtioiden välisessä kanssakäymisessä pitäisi välttää kaikenlaisia kaksoisstandardeja, jotta viestimme ja niiden mukaiset tekomme olisivat uskottavia. Esimerkiksi Venäjän ja Kiinan kaltaisten valtioiden suurvaltapyrkimyksiä tulee ymmärtää, mutta ei hyväksyä, mikäli pyrkimykset perustuvat nationalismiin, sensuuriin ja maiden sisäisen mielipideilmaston tukahduttamiseen⁴⁵. Hiljaisuus epäkohtien edessä ei palvele itseämme eikä kohdeyleisöä, mikäli haluamme rakentaa pysyvämpää rauhaa. Esimerkiksi Venäjä ja Kiina ovat YK:n jäsenvaltioita, joten niiden pitäisi jäsenyytensä myötä olla sitoutuneita samoihin pelisääntöihin kuin muutkin jäsenvaltiot.

Kylmän sodan aikana silloisten tukahduttavien kommunistihallintojen hirmuteot ja yllälyönnit yleensä ”unohdettiin” läntisissä medioissa, kun taas Yhdysvallat ja Nato esitettiin yleisesti jonkinlaisina ”demoneina”. Presidentti Ronald Reagan otti asian esille vuonna 1983 julis-

taessaan Neuvostoliiton olevan ”pahan valtakunta”⁴⁶:

“So in your discussions of the nuclear freeze proposals I urge you to beware the temptation of pride—the temptation to blithely declare yourselves above it all and label both sides equally at fault, to ignore the facts of history and the aggressive impulses of an evil empire, to simply call the arms race a giant misunderstanding and thereby remove yourself from the struggle between right and wrong and good and evil.”

Reaganin vuoden 1983 puhetta pidettiin ensimmäisenä yrityksenä alistaa Neuvostoliitto eksplisiittisesti samoihin pelisääntöihin muun maailman kanssa. Suomessa Venäjä näyttäytyy edelleen Kylmän sodan aikaisena, arvostelun ulkopuolella olevana Neuvostoliittona ja suomalaisen identiteetin ”sokeana pisteenä”. Suomessa käytiin elokuun puolessavälissä jälleen kerran Suomen ja Venäjän välisestä suhteesta kiivasta keskustelua Kokoomuksen puheenjohtajan ja valtiovarainministerin Jyrki Kataisen, ulkoministeri Alexander Stubbin ja puolustusministeri Jyri Häkämiehen esittäessä, että Venäjä pyrkii ”puhumaan maailmanpolitiikassa suuremmalla suulla kuin mihin sen rahkeet riittävät.”⁴⁷

Vaikka *Newsweek* arvioikin Suomen elokuussa 2010 maailman parhaaksi maaksi elää⁴⁸, Suomea ei voitane kuitenkaan pitää varsinaisena emansipatorisena voimana maailmanpolitiikassa, joka pyrkisi kansakunta aktiivisesti pääsemään eroon edes omista reifioituneista identiteettirakenteistaan erityisesti Venäjän suhteen. Pikemminkin voitaisiin väittää, että Suomessa ylläpidetään tietoisesti Venäjää uhkakuvana⁴⁹, jolla puolestaan on mahdollista perustella Kylmän sodan aikaista ja teollisuusyhteiskuntien aikakaudella yleisesti vallalla ollutta yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen perustuvaa itsenäistä asevoimaa. Venäjää ei tosin saa eksplisiittisesti mainita Suomen suurimmaksi turvallisuuspoliittiseksi haasteeksi, puhumatakaan uhkaksi, ilman, että asiasta nousee julkinen jälkikeskustelu⁵⁰.

Viestien perillemenosta ja viestinnällisistä menetelmistä

Konstruktivistisen yhteiskuntateorian mukaisesti valtiot ja ihmisyhteisöt tulee ennen kaikkea houkutella, ei pakottaa, yhteistyöhön. Tämä perustuu niin yksilöiden kuin ihmisyhteisöjenkin positiivisen tunnustuksen tarpeeseen (*Theory of (positive) Recognition*)⁵¹. Yhteistyöhön pakottaminenkaan ei ole poissuljettu vaihtoehto, mutta parempaa maailmaa etsiessämme sen tulisi olla viimeinen vaihtoehto. Yhteistyöhön houkuttelun ja pakottamisen välimaastosta voidaan paikantaa myös pehmeän painostamisen menetelmä (*Altercasting*)⁵². Kaikissa edellä mainituissa kategorioissa voidaan strategiseen kommunikaatioon sisältyvällä tavalla tukeutua diplomatiaan (kahdenväliset ja monikeskiset tapaamiset, seminaarit ja niin edelleen), informaation ja ideoiden levittämiseen medioissa, sotilaspolitiikkaan (esimerkiksi liittoutumattomuus ja liittoutuminen ovat viestintää) ja kauppapolitiikkaan (ei esimerkiksi viedä aseita sotaa käyviin maihin). Diplomatian, informaation/ideoiden, sotilaspolitiikan sekä kauppapolitiikan kokonaisuudesta ollaan strategisessa kommunikaatiossa yleisesti käytetty lyhennettä *DIME (Diplomacy, Information/Ideas, Military-, Economic)*. Ongelmaksi esimerkiksi kauppapolitiikan osalta nousee kansallinen itsekkyyks ja itsesuojelu, jolloin eettis-moraalisiin periaatteisiin tukeutumalla saatetaan menettää omia kaupallisia markkinoita.

Positiivisen tunnustuksen tarve ohjaa useimpien yksilöiden ja ihmisyhteisöjen toimintaa. Valtiot ja ihmisyhteisöt eivät siis välttämättä kamppailisi aina keskenään vallasta, kuten kansainvälisen politiikan realistinen paradigma esittää, vaan kamppailisivat positiivisesta huomiosta⁵³. Esimerkiksi valtioiden ranki-listaukset koulutuksen ja sivistyksen tai onnellisuuden

suhteen, joilla voidaan menetelmänä vaikuttaa ihmisyhteisöjen identiteettirakenteisiin, ovat oleellinen osa positiivisen tunnustuksen tarpeen teoriaa. Rankilistauksien osalta on löydettävissä kaksi ongelmaa. Ensinnä, valtiot eivät voi tällä tavalla suunnitelmallisesti viedä perusviestintään eteenpäin, koska listauksien julkistaminen voidaan kohdeyleisöissä kokea propagandaksi. Listaukset ovatkin yleensä poliittisesti riippumattomien medioiden laatimia (ainakin Länessä), kuten aiemmin esitetty Newsweek-aikakauslehden valtioiden paremmuuslistaus. Toiseksi, rankilistaukset perustuvat symmetrisyyteen, eli sekä listauksien laatijoiden, että kohdeyleisöjen täytyy olla sivistyksellisesti suurinpiirtein samalla tasolla; esimerkiksi Keski-Aasian valtioissa ei välttämättä osata edes lukea, jolloin listausten mahdollinen vaikutus jää vajaaksi.

Negatiivisen tunnustuksen tarpeessa on kyse siitä, että valtiot ja ihmisyhteisöt voivat hakea kansainvälistä tunnustusta myös varustautumalla sotilaallisesti huipputeknologiaan perustuvalla aseistuksella, vaikka niillä ei olisi siihen edes varaa. Kun siis valtioilla samanaikaisesti on normeja, jotka säätelevät tavanomaisen aseistuksen määrää (esimerkiksi Tavanomaiset aset Euroopassa -sopimus/*CFE; Treaty on Conventional Armed Forces in Europe*), ne pyrkivät vastavasti teknisesti lisäämään vähenevän aseistuksensa tuhovoimaa ja tarkkuutta. Näin ollen, olakseen tunnustettu valtio muiden valtioiden silmissä valtiolla täytyy olla korkeateknologiaan perustuvaa asevoimaa, vaikka kyseisellä asevoimalla ei olisi sen pienuudesta johtuen todellista sodankäytikykyä. Korkeateknologiaan perustuva asevoima voidaan tässä yhteydessä siis nähdä ainoastaan viestinnällisenä ja semioottisena symbolina, jolla valtio täyttää tarpeen tulla tunnustetuksi muiden valtioiden joukossa.⁵⁴

Pehmeän painostuksen menetelmä korostaa positiivisen tunnustuksen teorian mukaisesti diskursiivista vuorovaikutusta, jolla valtioita ja ihmisyhteisöjä painostetaan syvempään yhteistyöhön viestimällä kohdevaltion jo toimivan halutulla tavalla, tai kertomalla että kohdevaltiolla on jo kontekstuaalisessa tilanteessa uusi rooli, vaikka asia ei näin kohdevaltion mielestä olisi-kaan. Maja Zehfussin mukaan esimerkiksi Yhdysvallat painosti Saksaa pehmeästi muuttamaan ”ei koskaan enää” -politiikkaansa Kosovon kriisin edellä vuonna 1999 kertoessaan Bundeswehlerin toimivan osana Allied Force -operaatiota, vaikka asia ei näin ollutkaan. Yhdysvallat siis tiesi Saksan ”ei koskaan enää” -politiikan sisällön ja periaatteet, mutta siitä huolimatta halusi Saksan muuttavan politiikkaansa ja osallistuvan sotatoimiin alueensa ulkopuolella. Saksa muutti politiikkaansa, mutta muutoksen taustalla vaikutti myös aiempi kieltäytyminen osallistua, Yhdysvaltojen pyynnöstä huolimatta, vuoden 1991 Persianlahden ensimmäiseen sotaan.⁵⁵

Strateginen kommunikaatio voi olla myös ei-diskursiivista. Tällöin kohdeyleisöjen identiteettirakenteita pyritään muuttamaan perinteisillä maali- tai vaikutuskeskeisyyden menetelmillä – luodeilla, pommeilla, raketeilla ja ohjuksilla. Useiden kansakuntien kansalliset identiteetit ovat rakentuneet juuri tällaisessa kommunikaatiossa. Esimerkiksi Australian kansallinen identiteettirakenne on joidenkin lähteiden mukaan rakentunut ”Gallipolin rannoilla”, vuonna 1915.⁵⁶ Ei liene myöskään väärin sanoa, että suomalainen identiteettirakenne (ainakin kantasuomalainen) on muokattu Talvi- ja Jatkosodassa. Samanlaisia esimerkkejä on löydettävissä paljon. Ei-diskursiivinen viestintä on kuitenkin strategisen kommunikaation sisällön mukaisesti pidettävänä viimeisenä mahdollisena menetelmänä.

Strateginen kommunikaatio ei edellytä välttämättä valtiollisia vaikutuskanavia. Voi olla esimerkiksi helpompaa vaikuttaa nimettyjen kohdeyleisöjen kansalaisyhteiskunnassa vaikuttaviin emansipatorisiin kansalaisjärjestöihin tai yksilöihin ilman, että valtio sekaantuu asiaan. Tällöin vaikutusmenetelminä tulevat kyseeseen kahdenväliset tapaamiset, seminaarit, ystävyystapahtumat ja niin edelleen. Ongelmaksi tässä nousee se, että valtion ulkopuolella toimivat yksilöt,

kansalaisjärjestöt tai yhteisöt eivät välttämättä ole tietoisia valtion perusviestistä (jos sellainen on olemassa), puhumattakaan, että olisivat siihen vapaaehtoisesti sitoutuneet. Valtiollisen vaikuttamisen perusongelma on puolestaan se, että epämiellyttävää informaatiota ei haluta kuulla, koska kohdeyleisö ei ymmärrä tai halua ymmärtää omaa kulttuuritaustaansa peilaten kyseisen informaation sisältöä. Tätä kutsutaan psykologiassa kognitiiviseksi dissonanssiksi⁵⁷.

Vaikutusten arvioinnista

Strategisen kommunikaation täytyy sisältää omien viestien vaikutusten arvioinnin, jotta emme jäisi vain strategisen viestinnän asteelle. Yleisin tapa arvioida viestin perillemeno on mielipidemittaukset. Esimerkiksi kansainvälisissä operaatioissa operaatioalueella toimivat joukot (julki-suussuhteiden hoidosta vastaavat tai PSYOPS-osastot) voivat tilata paikallisilta mielipidemittauksiin erikoistuneilta yrityksiltä mielipidemittauksia ja maksaa niistä. Ongelmana tässä on kuitenkin se, että paikallisväestö voi vastata kysymyksissä siten kuin olettaa kyselyn tilaajan haluavan niihin vastattavan.

Mielipidemittauksien lisäksi viestinnän vaikutuksia voidaan arvioida etnografisin menetelmin, jolloin tutkija tai ulkopuolinen tarkkailija asettuu kohdeyleisön joukkoon tarkkaillen ja haastatellen kohdeyleisön väestöä. Esimerkiksi ulkoasianhallintojen suurlähetystöt asiamiehineen tekevät tai ainakin voivat tehdä juuri tällaista tutkimusta. Mielipidetutkimusten ja etnografian lisäksi vaikutusten arviointiin löytyy varmasti muitakin menetelmiä, mutta asian tärkeydestä huolimatta tätä täytyy artikkelin sivumääräisen rajauksen takia tutkia muissa tutkimuksissa enemmän.

Johtopäätöksiä ja keskustelua

Kaiken edellä esitetyn perusteella argumentoin vahvasti kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan paradigman korvaamista strategisella kommunikaatiolla, mikä terminä sisältää maalikeskeisyyden, vaikutuskeskeisyyden sekä kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan paradigmojen sisällöt, mutta korostaa uhkien varautumisen priorisoinnin sijaan proaktiivista, ei-kineettistä vaikuttamista ihmisyhteisöjen arvo- ja identiteettirakenteisiin sekä viestiemme vaikutusten arviointia, jotta vaikutusmenetelmiä voidaan tarvittaessa muuttaa.

Strateginen kommunikaatio jäänee kuitenkin vielä vain akateemiseksi ajatusleikiksi, joka käytännössä ylittää parhaimmillaan vain strategisen viestinnän tai integroidun kommunikaation asteelle. Meidän on edelleen vaikea muotoilla edes yhtenäistä yhteisöllistä perusviestiämme itsellemme ja maailmalle, ainakin Suomessa, puhumattakaan, että toimisimme viestiemme mukaisesti, ja että arvioisimme viestiemme läpimenon vaikuttavuutta.

On varmasti utopistista väittää, että sodat tulevat joskus katoamaan tästä maailmasta, mutta sotiin varautumisen sijaan meidän olisi kuitenkin mahdollista panostaa enemmän niiden proaktiiviseen välttämiseen. Tähän on nykyisessä postmodernissa maailmassamme huomattavasti enemmän mahdollisuuksia kuin aiempina vuosisatoina tai -kymmeninä, jos vain niin päättämme tehdä. Tässä mielessä olemme siis ainakin ajatuksellisesti lähentyneet vanhaa kiinalaista sotataidollista maksiimia voittoa sodat käymättä taisteluakaan.

Artikkelissa ei olla pystytty tyhjentävästi vastaamaan asetettuun päätutkimusongelmaan (”pyrkii ymmärtämään syvällisemmin psykologisen vaikuttamisen roolia ja mahdollisuuksia

sotataidon historian yleisessä viitekehyksessä”) erityisesti artikkeliin varatusta rajallisesta sivumäärästä johtuen. Tutkimusta pitää siis tältä osin jatkaa tulevaisuudessa. Kirjoitusprosessin aikana olen kuitenkin tullut yhä vakuuttuneemmaksi siitä, että reflektiivisesti ajatellen tulevaisuutemme on vain meistä itsestämme kiinni, jos vain uskaltaisimme ja haluaisimme haastaa kriittisesti omat reifioituneet käsityksemme itsestämme ja muista. Sielunveljekseni muodostunut Yhdysvaltojen asevoimien everstiluutnantti (evp) Jim Channon on jo 1970-luvulla kiteyttänyt asian kolmella julistuksenomaisella lauseellaan seuraavasti: *“Be all you can be!”*, *“Dare to think unthinkable!”* ja *“We don’t really have any serious alternative than to be wonderful! [as a state or nation]”*⁵⁸

Viitteet

- 1 Sun Tzu [Sunzi] 1990 [400–320 eaa], s. 86.
- 2 Ks. esim. Sirén 2010, 114 sekä BBC Home 2003–2005. Perinteisessä maalikeskeisessä kineettisessä vaikuttamisessa vastustajan tahto jatkaa sotaa on varmasti useasti onnistuttu nujertamaan, mutta ei aina. Esimerkiksi Saksan kansan tahtoa jatkaa toista maailmansotaa ei pystytty nujertamaan edes kolmen vuoden lähes yhtäjaksoisilla massapommituksilla (”moraalipommituksilla”, kuten liittoutuneet niitä kutsuivat) vuosina 1943–1945. Kyseisen ajanjakson yhtenä viimeisimpänä yrityksenä liittoutuneet pommittivat 800 pommikoneen voimin Dresdeniä 13.–15. helmikuuta 1945. Kaupunki tuhoutui täysin ja 40 000–100 000 saksalaista kuoli, mutta sota jatkui. Massapommituksilla liittoutuneet eivät myöskään kyenneet tuhoamaan saksalaisten ammus- ja ajoneuvotuotantoa; saksalaiset kykenivät nostamaan ammus- ja ajoneuvotuotantoaan aina vuoden 1944 alkuun asti. Vasta korvaamattomat miehistötappiot eri rintamilla ja öljyntuotannon tuhoutuminen 90 prosenttisesti pommituksissa 12. maaliskuuta 1944 alkaen kumosivat saksalaisten materiaalituotannon kasvun hyödyt.
- 3 Ks. esim. Sirén 2009, 40–52 ja 75–77.
- 4 Ks. polkuriippuvuudesta lisää esim. Sirén 2009, 10.
- 5 Ks. esim. Sirén 2005, 308–316 ja Sirén 2006, 28–41.
- 6 Ks. esimerkiksi internet-keskustelu hakusanoilla: Onko Suomi sodassa? (hakusanat).
- 7 Strategic communication tarkoittaa suomennettuna strategista viestintää. Sana viestintä viittaa tiedottaa-sanan tapaan yksipuoliseen toimintaan, jossa ei oteta huomioon viestin aikaansaamia reaktioita vastapuolella. Englanninkielisessä, informaatio-operaatioita käsittelevässä kirjallisuudessa strateginen viestintä onkin juuri edellä mainitun takia useimmiten kirjoitettu asuun strategic communications (-s-päätteellä). Artikkelissa on edellä esitetyn takia päädytty käyttämään strategista kommunikaatiota strategisen viestinnän sijasta; me emme pelkästään viesti, vaan pyrimme saamaan selville viestimme vastapuolella aiheuttaman vaikutuksen, jotta voimme tarvittaessa muuttaa viestintätapaamme saadaksemme viestimme perille sellaisena kuin haluamme.
- 8 Ks. esim. Organisation and Instruction Authority, Defence Staff, Norwegian Armed Forces 2007, 82.
- 9 MacIsaac 1986, 630. David MacIsaac kertoo, että Giulio Douhet’n mukaan maavoimien menestyksekkäät operaatiot eivät enää ole mahdollisia (heti ensimmäisen maailmansodan jälkeen), joten kansakunnat voidaan alistaa nopeasti ja tehokkaasti vain massamaisilla ilmapommituksilla.
- 10 Ks. esim. Warden 1995.
- 11 Organisation and Instruction Authority, Defence Staff, Norwegian Armed Forces 2007, 82.
- 12 Ks. esim. Mattis 2008, 105. Kenraali James Mattisin Ebo-kritiikki suuntautuu EBO:n systeemi-ajatteluun ja liialliseen teknologiakeskeisyyteen: “I am convinced that we must keep the follo-

- wing in mind. First, operations in the future will require a balance of regular and Effects-based irregular competencies. Second, the enemy is smart and adaptive. Third, all operating environments are dynamic with an infinite number of variables; therefore, it is not scientifically possible to accurately predict the outcome of an action. To suggest otherwise runs contrary to historical experience and the nature of war. Fourth, we are in error when we think that what works (or does not work) in one theater is universally applicable to all theaters. Finally, to quote General Sherman, "Every attempt to make war easy and safe will result in humiliation and disaster."
- 13 Ks. esim. Vego 2006, 54. Professori Milan Vegon mukaan: "The enemy has his own will and may not behave as one wishes. He is bound to respond to one's actions. He is not devoid of emotions. He can react unpredictably and irrationally. Thus, in fact, EBO proponents are trying to take the art out of warfare and substitute it with science."
- 14 Organisation and Instruction Authority, Defence Staff, Norwegian Armed Forces 2007, 82. Ks. lisäksi NATO 2009b, 1–5.
- 15 Paul 2008, 1. Christopher Paulin mukaan informaatio-operaatioiden avainalueita on viisi: psykologiset operaatiot, harhauttaminen (Military Deception), operaatioturvallisuus, elektroninen sodankäynti ja tietoverkkosodankäynti (Computer Network Operations; CNO).
- 16 Crisis management Initiative, Rintakoski ja Autti (toim.) 2008, 30.
- 17 United Nations Development Programme (UNDP) 1994, 22. UNDP määrittelee inhimillisen turvallisuuden seuraavasti: "In the final analysis, human security is a child who did not die, a disease that did not spread, a job that was not cut, an ethnic tension that did not explode in violence, a dissident who was not silenced. Human security is not a concern with weapons - it is a concern with human life and dignity."
- 181 Crisis management Initiative, Rintakoski ja Autti (toim.) 2008, 11.
- 19 Ks. esim. United Nations, General Assembly 2001. YK:n pääsihteerin mukaan: "An effective preventive strategy requires a comprehensive approach that encompasses both short-term and long-term political, diplomatic, humanitarian, human rights, developmental, institutional, and other measures taken by the international community, in cooperation with national and regional actors."
- 20 Ks. esim. Visuri 1997, 51 ja 64–65.
- 21 Huntington 1996, 21. Samuel Huntingtonin mukaan Kylmän sodan jälkeisen ajan ihmisyhteisöjen väliset eroavaisuudet eivät ole niinkään ideologisia, poliittisia tai taloudellisia, vaan kulttuurisia. Huntingtonin ajattelu on systeemiteoreettista siinä mielessä, että sivilisaatiot tai kansalliset kulttuurit eivät ole homogeenisiä Huntingtonin esittämällä tavalla, vaan myös sisäisesti heterogeenisiä. Esimerkiksi Yhdysvallat ei ole puhdas kansallisvaltio, vaan pikemminkin monista alakulttuureista koostuva "maailma pienoiskoossa", jonka alakulttuureissakin esiintyy sekä suvaitsevaisuutta että suvaitsemattomuutta.
- 22 Toffler 1980, 436–443. Alvin Tofflerin mukaan: tulevaisuuden "supertaistelu" tullaan käymään niiden välillä, jotka haluavat säilyttää teollisuusyhteiskuntien perusrakenteet (esim. perinteiset poliittiset puolueet, perinteinen yhdenmukaistava koulutusjärjestelmä sekä perinteiset työmarkkinajärjestöt) sekä niiden, jotka korostavat, että ihmiskunnan nykyiset energiaan, sotiin, ympäristöön, köyhyyteen ja perinteisiin perhearvoihin liittyvät ongelmat eivät ole ratkaistavissa teollisuusyhteiskuntien "politics as usual" -periaatteilla. Tämän jo 80-luvulla esitetyn "uuden ajattelun" mukaan nykyiset ongelmamme voidaan ratkaista vain suoremalla demokratialla, valtiorajat ylittävillä yhteistyömuodoilla, perinteisten byrokraattisten rakenteiden purkamisella, uusiutuville energiamuodoilla ja erityisesti suvaitsevaisemmalla mielipideilmastolla (esimerkiksi seksuaalivähemmistöjä kohtaan).
- 23 Ks. esim. Warden 1995.
- 24 Salmi ja Linkomies 1990, 235.
- 25 Paul 2008, 9.
- 26 Paul 2008, 11.

- 27 Taylor 2003, 272.
- 28 Kosovon kriisin aikana NATO pudotti jopa 100 miljoonaa lentolehtistä eri kohdejoukoille. Ks. esim. Taylor 2003, 307.
- 29 Taylor 2003, 296–297.
- 30 Taylor 2003, 297.
- 31 NATO 2009a, 90.
- 32 Taylor 2003, 299 ja 303.
- 33 Lyhenne IO saattaa olla harhaanjohtava, sillä yleisemmin se on ymmärretty kansainvälisten järjestöjen lyhenteenä (International Organizations).
- 34 North Atlantic Military Committee (MC) 2007, 3. Ks. lisäksi: NATO 2009b, 1–3.
- 35 NATO 2009b, 1–8–1–13. Ks. lisäksi: Joint Warfare Center 2008, 10.
- 36 NATO 2009b, 1–8–1–13. Ks. lisäksi: Joint Warfare Center 2008, 10.
- 37 Joint Warfare Center 2008, 10.
- 38 Taylor 2003, 311–312.
- 39 Chatman 2009, 29.
- 40 NATO 2009c, 5.
- 41 NATO 2009c, 9.
- 42 Ks. esim. Westenkirchner 2010. Peter Westenkirchnerin mukaan strateginen viestintä (Strategic Communication [ilman -s-päätettä]) pitää korvata sanalla koordinoitu viestintä (Coordinated Communication), mikä kuitenkin suomalaisessa kontekstissa on ymmärrettävissä vain nykyistä koordinoitumpana viranomaisyhteistyönä (Interagency Co-Operation) – koordinoitumpana siinä mielessä, että eri hallinnonalojen yhteistyön pitäisi perustua yhteiseen perusviestiin.
- 43 Ks. esim. Puolustusministeriö 2007, 1.
- 44 Ulkoasianministeriö 2006.
- 45 Ks. esim. Allen 2007, 274. Patrick Allen määrittelee suurvallan diplomatian, ideoiden sekä sotilaallisen ja taloudellisen voiman suhteen: ”Our [USA] previous success, however, has been based on the richness or strength of our nation across all dimensions of diplomatic, information [ideas], military, and economic instruments of national power. A True superpower is strong in all of these areas.”
- 46 Warner 2003.
- 47 Laitinen 2010.
- 48 Newsweek 2010.]
- 49 Esimerkiksi jokaisena Suomen itsenäisyyspäivänä Yleisradio näyttää Edwin Laineen vuonna 1955 ohjaaman elokuvan Tuntematon sotilas, jolla luonnollisesti velvoitetaan kansalaiset olemaan unohtamatta, miksi me suomalaisina voimme elää siten kuin nyt elämme. Kaikki kunnia Jatkosodan veteraaneillemme, mutta kriittinen mediatulkinta kuitenkin pakottaa kysymään, että miksi Yleisradio ei koskaan näytä Rauni Molbergin vuonna 1985 ohjaamaa versiota elokuvasta? Onko Molbergin tulkinta liian kriittinen tai raadollinen Jatkosodan myyntejä kohtaan, vai mistä tämä ilmiö meistä suomalaisista kertoo?
- 50 Saksa 2007. Puolustusministeri Kari Häkämies mainitsi Yhdysvalloissa syyskuussa 2007 pitämässään puheessa, että Suomen kolme pääasiallista turvallisuuspoliittista haastetta ovat Venäjä, Venäjä ja Venäjä. Samassa puheessaan hän kuitenkin korosti, että ”olisi hullu ja väärä johtopäätös, että Venäjä tulee uhkaamaan Suomen turvallisuutta”. Toisaalta hän totesi myös, että geopolitiikan aika ei ole ohi Pohjois-Euroopassa; ”Geopolitiikka on tullut takaisin ja voimalla.”
- 51 Wendt 2005, 590 ja 596.
- 52 Zehfuss 2001, 322–323 ja 329.
- 53 Wendt 2005, 590 ja 596.
- 54 Eyre ja Suchman 1996, 79–98.
- 55 Zehfuss 2001, 322–323 ja 329. Maja Zehfuss on kutsunut tätä prosessia ”altercastingiksi”, tarkoittaen, että Saksan tapauksessa muut valtiot (pääasiassa USA) käyttäytyi Saksaa kohtaan ikäänkuin sillä olisi jo uusi rooli toivoen, että Saksa toimisi uuden roolinsa, eikä niinkään vanhan roo-

- linsa ("Never again" –politiikka) mukaisesti.
- 56 Hoffenberg 2001, 114.
- 57 Taylor 2003, 11.
- 58 Channon, Jim (2010): First Earth Battalion Operations Manual (Reprint of Original Manual from the 70's). Charleston, USA, s. Soft Tactics. Ks. lisäksi: First Earth Battalion kotisivu. [[Http://www.firstearthbattalion.com/index.php](http://www.firstearthbattalion.com/index.php) / 13.8.2010]

Lähteet

- Allen, Patrick D. 2007: Information Operations Planning. Artech House: Boston and London.
- BBC Home 2003–2005. WW2 People's War – Fact File: Dresden 13 to 15 February 1945. [[Http://www.bbc.co.uk/ww2peopleswar/timeline/factfiles/nonflash/a1138385.shtml](http://www.bbc.co.uk/ww2peopleswar/timeline/factfiles/nonflash/a1138385.shtml) / 29.8.2010]
- Channon, Jim 2010. First Earth Battalion Operations Manual (Reprint of Original Manual from the 70's). Charleston, USA.
- Chatman, Ralph E. 2009. "The 20th-Century Revolution in Military Training", teoksessa: Ericsson, K. Anders (toim.) 2009. Development of Professional Expertise – Toward Measurement of Export Performance and Design of Optimal learning Environments. United States of America: Cambridge University Press.
- Crisis management Initiative; Rintakoski, Kristiina; Autti, Mikko (toim.) 2008. Comprehensive Approach – Trends, Challenges and Possibilities for Cooperation in Crisis Prevention and Management. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Eyre, Dana, P. ja Suchman, Mark, C. 1996. "Status, Norms and the Proliferation of Conventional Weapons: An Institutional Theory Approach", teoksessa: Katzenstein, Peter J. (toim.) 1996. The Culture of National Security - Norms and Identity in World Politics (editor's words and introduction). New York: Columbia University Press.
- First Earth Battalion kotisivu. [[Http://www.firstearthbattalion.com/index.php](http://www.firstearthbattalion.com/index.php) / 13.8.2010]
- Hoffenberg, Peter H. 2006. "Landscape, Memory and the Australian War Experience, 1915–18", julkaisussa: Journal of Contemporary History, 2006, vol. 36 (1), 111–131.
- Huntington, Samuel 1996. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. New York: Simon & Schuster.
- Joint Warfare Center 2008. Information Operations Handbook V1 (July 2008). Aineisto tekijän hallussa.
- Laitinen, Joonas 2010. "Kokoomus: Venäjä ei ole suurvalta." Helsingin Sanomat 17.8.2010. [[Http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Kokoomus+Venäjä+ei+ole+suurvalta/1135259403614/](http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Kokoomus+Venäjä+ei+ole+suurvalta/1135259403614/) / 23.8.2010]
- MacIsaac, David 1986. "Voices from the the Central Blue", teoksessa: Paret, Peter (toim.) 1986. Makers of the Modern Strategy – From Machiavelli to the Nuclear Age. Great Britain: Oxford University Press.
- Mattis, James N. 2008. "USJFCOM Commander's Guidande for Effects-Based Operations", julkaisussa: JFQ/Issue 51, 4th quarter 2008, s. 105–108.
- NATO 2009a NATO Bi-Sc Information Operations Reference Book (Draft Version 1.3) (29 September 2009). NATO/PfP Unclassified. Aineisto tekijän hallussa.
- NATO 2009b. Allied Joint Doctrine for Information Operations (AJP-3.10) (November 2009). NATO/PfP Unclassified. Aineisto tekijän hallussa.
- NATO 2009c. ACO Strategic Communications (ACO Directive (AD) 95-2) (19 November 2009). Aineisto tekijän hallussa.
- Newsweek 2010. "The World's Best Countries – A Newsweek Study of Health, Education, Economy, and Politics Ranks the Globe's Top Nations." [[Http://www.newsweek.com/feature/2010/the-world-s-best-countries.html](http://www.newsweek.com/feature/2010/the-world-s-best-countries.html) / 23.8.2010]

- North Atlantic Military Committee (MC) 2007. NATO Military Policy on Information Operations (MC 422/3) (9 March 2007).
- Organisation and Instruction Authority, Defence Staff, Norwegian Armed Forces 2007. Norwegian Armed Forces Joint Operational Doctrine (FFOD), 15 June 2007. [http://www.mil.no/multimedia/archive/00106/FFOD_English_106143a.pdf / 6.8.2010]
- Paul, Christopher 2008. Information Operations – Doctrine and Practice: a Reference Handbook. United States of America: Praeger Security International.
- Puolustusministeriö 2007. Puolustushallinnon viestintästrategia. Kirjapaino Keili Oy.
- Saksa, Markku 2007. ”Häkämies: ”Venäjä Suomen suurin haaste.”” *Helsingin Sanomat* (6.9.2007). [<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Häkämies+Venäjä+Suomen+suurin+haaste/1135230102980> / 23.8.2010]
- Salmi, J.W. ja Linkomies, Edwin 1990. *Latinalais-suomalainen sanakirja (kolmastoista painos)*. Keuruu: Otava.
- Sirén, Torsti 2005. ”Konfliktit ja sotilaallinen voimankäyttö”, julkaisussa: *Politiikka* 47:4, 2005, 308–316.
- Sirén, Torsti 2006. ”Konfliktit ja sotilaallinen voimankäyttö”, teoksessa: *Maanpuolustuskor-keakoulu 2006. Tietoja Suomen kokonaisuunpuolustuksesta 2006 – Maan ja kansalaisten turvallisuus – yhteiskunnan toiminnan turvaaminen*. Helsinki: Edita Prima Oy, 28–41.
- Sirén, Torsti 2009. *State Agent, Identity and the ”New World Order” – Reconstructing Polish Defence Identity after the Cold War Era (Akateeminen väitöskirja)*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Sirén, Torsti 2010. *Wave after Wave – The Enlargement, Organizations and Unit Emblems of the German Armed Forces during World War II*. Hämeenlinna: Apali.
- Sun Tzu [Sunzi] 1990 [400–320 eaa]. *Sodankäynnin taito (toinen painos)*. Juva: Tietosanoma Oy.
- Taylor, Philip, M. 2003. *Munitions of the Mind – A History of Propaganda from the Ancient World to the Present Day (Third Edition)*. Great Britain: Manchester University Press.
- Toffler, Alvin 1980. *The Third Wave*. The United States of America: Bantam Books.
- Ulkoasianministeriö, Viestintä ja kulttuuriosaston julkisuusdiplomatian yksikkö 2006. *Julkisuusdiplomatia – ”Winning others on our side!”* [<http://www.formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42397&contentLan=1&culture=fi-FI> / 26.8.2010]
- United Nations, General Assembly 2001. *Prevention of Armed Conflict – Report of the Secretary-General (A/55/985-S/2001/574)*. [<http://www.reliefweb.int/library/documents/2001/un-confl-prev-07jun.htm> / 12.8.2010]
- United Nations Development Programme (UNDP) 1994. *Human Development Report*. New York: Oxford University Press.
- Vego, Milan N. 2006. ”Effects-Based Operations: A Critique”, julkaisussa: *JFQ/Issue* 21, 2nd quarter 2006, s. 51–57.
- Visuri, Pekka 1997. *Turvallisuuspolitiikka ja strategia*. Juva: WSOY.
- Warden, John 1995. ”Air Theory for the Twenty-first Century”, verkkojulkaisussa *Battlefield of the Future*. [<http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/battle/chp4.html> / 23.8.2010]
- Warner, Frank 2003. *The Evil Empire Speech: The Full Story of Reagan’s March, 8, 1983, Address*. [http://frankwarner.typepad.com/free_frank_warner/2003/12/story_of_reagan.html / 23.8.2010]
- Wendt, Alexander 2005. ”Agency, Teleology and the World State: A Reply to Shannon”, julkaisussa: *European Journal of International Relations*, vol. 11 (4), 589–598.
- Westenkirchner, Peter E. 2010. *Strategic Communication in Multinational Concept Development and Experimentation (Multinational Experiment 6; MNE 6)*. Esitelmä Suomen ulkoasianministeriössä 20.5.2010. Aineisto tekijän hallussa.
- Zehfuss, Maja 2001. ”Constructivism and Identity: A dangerous Liaison”, julkaisussa: *European Journal of International Relations*, vol. 7 (3), 315–348.